

POSEBNA ANKETA EUROBAROMETRA ZA EUROPSKI PARLAMENT 91.5 PE

EUROPSKI IZBORI 2019.: JESU LI IZBORI POPRIMILI NOVU DIMENZIJU?

SAŽETAK

Poslijeeizborna anketa Eurobarometra koju naručuje Europski parlament jedna je od najopsežnijih javno dostupnih kvantitativnih anketa kojom se analiziraju ponašanje i motivacija birača na izborima za Europski parlament. Kao i prije pet godina¹, Europski parlament zatražio je od Kantara da provede poslijeeizbornu anketu u tjednima nakon europskih izbora održanih od 23. do 26. svibnja 2019.

Polazeći od znatnog porasta odaziva birača na izborima 2019., u ovom izvješću detaljno se proučava tko je glasovao na europskim izborima 2019. te analiziraju varijacije među državama članicama EU-a, sociodemografskim i socioprofesionalnim skupinama. Ukazuje se na to kako se mnogo veći odaziv u mnogim zemljama može zahvaliti većem sudjelovanju mlađih na izborima. Nadalje, Euroljani imaju veći osjećaj građanske dužnosti nego prije kad se radi o izborima za Europski parlament, a na izlaznost su utjecala i sve pozitivnija stajališta o Europskoj uniji.

U izvješću koje su sastavili stručnjaci iz Kantara, službenog izvođača ankete Eurobarometra za Parlament, po prvi put se analiziraju konkretnе biračke odluke ispitanika u kontekstu biračkog ponašanja i motivacije (postavljanjem pitanja kojima se od njih traži da se prisjetе svojih odluka) te cjelokupni podaci pružaju mogućnost neograničene daljnje usporedbe sa svim ostalim ključnim indikatorima Eurobarometra.

¹ <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/hr/be-heard/eurobarometer/post-election-survey-2014>

Najveći odaziv birača u posljednjih 20 godina

Ukupni odaziv birača na nedavnim izborima za Europski parlament bio je 50,6 %. To je **najveći odaziv od izbora 1994.** i predstavlja dramatično povećanje u odnosu na 2014. (kada je odaziv bio 42,6 %).

Ukupno povećanje odaziva birača vidljivo je u **19 država članica**, s **velikim povećanjem** u odnosu na 2014. u Poljskoj, Rumunjskoj, Španjolskoj, Austriji, Mađarskoj i Njemačkoj, kao i znatnim povećanjem u zemljama s najmanjim odazivom, kao što su Slovačka i Češka. Odaziv je pao u osam zemalja, no ne za više od 3 postotna boda.

Unatoč povećanju izlaznosti birača ona se i dalje znatno razlikuje među državama članica te je u rasponu od 23 % u Slovačkoj do 88 % u Belgiji. Važno je imati na umu da je glasovanje obvezno u pet zemalja: Belgiji, Bugarskoj, Luksemburgu, Cipru i Grčkoj.

Iako je odaziv 2019. bio veći za sve skupine biračke populacije, za njegov porast uglavnom je zaslužan **mlađi naraštaj** s velikim porastom odaziva birača mlađih od 25 godina (+14 postotnih bodova) i onih u dobi od 25 do 39 godina (+12 postotnih bodova). Iz ankete je vidljivo da su 2019. birači u prosjeku **imali viši stupanj obrazovanja** nego 2014. i da se iskazano **zanimanje za politiku** povećalo i kod birača i kod onih koji nisu izašli na izbore. Ta činjenica daje nadu u daljnje povećanje odaziva birača u nadolazećim godinama.

Većina birača odlučila se na izlazak na izbore znatno prije njihova održavanja

Velika većina birača donijela je odluku o sudjelovanju na izborima znatno prije njihova održavanja: četiri od pet birača (79 %) izjavilo je da uvijek glasuju, a njih 15 % odlučilo je da će glasovati barem nekoliko tjedana prije izbora. Samo 6 % birača odlučilo je izaći na izbore tek na sami dan izbora ili nekoliko dana prije, iako je njihov broj bio veći u Češkoj, Hrvatskoj, Slovačkoj i na Cipru.

Dvije trećine (66 %) glasača na nedavnim izborima za Europski parlament izjavilo je da su **otprije bili sigurni za koju će stranku glasovati**, dok je jedna trećina njih (33 %) izjavila da su se dvoumili između različitih stranaka. Iz analize je vidljivo kako su se građani koji su glasovali za zelene stranke češće premišljali za koju od stranaka će glasovati, dok su oni koji su glasovali za krajnje desne ili antieuropske stranke češće bili sigurni u svoju odluku.

Birači su odabirali stranke ovisno o njihovim prijedlozima o **europskim pitanjima** (43 %) ili **nacionalnim pitanjima** (42 %). Ostali glavni razlozi za odabir stranke bili su da ispitanik uvijek glasuje za neku stranku (40 %) i prijedlozi stranke o konkretnim temama (38 %).

Birači su odluku o glasovanju za određenu stranku ili kandidata obično donosili barem nekoliko mjeseci prije izbora za Europski parlament (43 % birača uvijek glasuje za istu stranku, dok je 23 % njih odluku donijelo „nekoliko mjeseci prije“). Tek svaki šesti birač (17 %) tu odluku donio je u danima neposredno prije izbora ili na sami dan izbora. Ti rezultati veoma su slični onima iz 2014.

Općenito, stariji glasači češće su bili sigurni u svoj izbor stranke za koju će glasati i češće su izjavljivali da su otpočetka namjeravali izaći na izbore, dok su mlađi odluku o izlasku na izbore donosili u razdoblju bližem izborima te su bili manje sigurni u to za koga će glasovati.

Građanska dužnost i povoljno mišljenje o EU-u postali su važniji kao razlozi za glasovanje

Kao najčešći razlog glasovanja na nedavnim izborima za Europski parlament ispitanici su naveli **građansku dužnost** (52 %) te im je taj razlog važniji nego 2014. (+11 postotnih bodova). U usporedbi s 2014. ispitanici su češće kao razloge navodili **svoju podršku EU-u** (25 %, +11 postotnih bodova) te **da se glasovanjem nešto može promijeniti** (18 %, +6 postotnih bodova). Drugi glavni razlozi bili su da **ispitanik uvijek glasuje** (35 %, -6 postotnih bodova) i **podrška političkoj stranci** čija su im stajališta bliska (22 %, bez promjene).

Sveukupno gledajući, odaziv birača bio je snažniji zbog većeg osjećaja **građanske dužnosti, što pokazuje da su nedavni izbori imali veću važnost i istaknutije mjesto nego prije** te da se izbore za Europski parlament danas smatra ključnom sastavnicom europske demokracije. Jačanje osjećaja **da se glasovanjem „mogu promijeniti stvari“** pokazuje i da su ovi izbori bili važniji nego prijašnji te da je Europski parlament prepoznat kao onaj od kojeg se očekuju konkretna europska rješenja koja imaju stvaran utjecaj na svakodnevni život građana EU-a.

Nadalje, veći broj ispitanika nego prije naveo je **podršku EU-u** kao razlog glasovanja. U usporedbi s 2014. ispitanici su češće navodili da su glasovali jer podržavaju EU. Broj ispitanika koji je ponudio taj odgovor povećao se u svih 28 država članica, osobito u Irskoj, Španjolskoj, Njemačkoj, Italiji, Ujedinjenoj Kraljevini i Slovačkoj, što ukazuje na snažniji proeuropski aspekt nedavnih izbora za Europski parlament na kojima je pozitivno mišljenje o EU-u doprinijelo većem izlasku birača. To je u skladu s općim pozitivnim stavom prema članstvu u EU-u koji je na povijesno visokoj razini (kako je opisano dalje u tekstu).

Poslijeizborna anketa provedena 2019. također ukazuje na razmjerno smanjenje udjela birača koji navode da „uvijek glasuju“. To je odraz veće ukupne izlaznosti u sklopu koje su se u ukupnoj biračkoj populaciji našli i oni birači za koje je bilo moguće i da će i glasovati i da neće glasovati, što potvrđuje uspjeh komunikacijske strategije Europskog parlamenta za europske izbore 2019.² kojom se, među ostalim, izlazak na izbore osobito poticao među neglasaćima za koje još postoji mogućnost da će glasovati³.

Gospodarstvo i rast i dalje su ključni za odluku da se glasuje

Na razini EU-a glavne teme koje su potaknule građane na glasovanje na izborima za Europski parlament bile su: gospodarstvo i rast (44 %), borba protiv klimatskih promjena i zaštita okoliša (37 %), promicanje ljudskih prava i demokracije (37 %), način na koji bi EU trebala funkcionirati u budućnosti (36 %) i imigracija (34 %). **Gospodarstvo i rast** bili su najvažnija tema za glasače u 16 država članica, dok su **klimatske promjene i okoliš** bili glavna tema u osam zemalja.

Odluke birača o neizlasku na izbore vremenski su varirale

² Institucijska komunikacijska strategija Europskog parlamenta za europske izbore 2019. koju je predsjedništvo Europskog parlamenta usvojilo 13. studenoga 2017. (PE 610.509/BUR/rev).

³ U komunikacijskoj strategiji Parlamenta za europske izbore 2019. utvrđeni su dijelovi biračke populacije koji uglavnom navode „neideološke“ razloge, tj. razloge tehničke ili osobne prirode zbog kojih takvi neglasaci ne sudjeluju na izborima. Stajalište Parlamenta bilo je da se te birače može potaknuti da izađu na izbore ako ih se uvjeri u važnost izbora te pruže informacije o tome kako mogu riješiti probleme „tehničke prirode“.

Kad je riječ o 49,4 % Europljana koji nisu sudjelovali na nedavnim izborima za Europski parlament, troje od deset (30 %) navodi da nikad ne glasuju, dok je njih 16 % odluku o neglasovanju donijelo nekoliko mjeseci prije izbora. Međutim, 15 % ispitanika donijelo je tu odluku tek nekoliko dana prije izbora, a 15 % njih odlučilo je ne glasovati na sami dan izbora.

U usporedbi s 2014. došlo je do povećanja broja onih koji su izjavili da nikad ne glasuju (+6 postotnih bodova) i smanjenja dijela ispitanika koji su odlučili ne glasovati tek na sami dan izbora (-4 postotna boda), što upućuje na smanjenje broja neglasača za koje još postoji mogućnost da će glasovati.

Neglasači navode negativno poimanje politike i ograničenja praktične prirode

Promatrano na razini EU-a dva najvažnija razloga za neglasovanje na nedavnim europskim izborima bila su općenito **nepovjerenje u politiku ili nezadovoljstvo politikom** (22 %) i **nezainteresiranost za politiku** (18 %). Drugi razlozi bili su: uvjerenje da se glasovanjem ne utječe ni na što ili se ništa ne mijenja (14 %), ispitanici rijetko ili nikada ne glasuju (13 %) i prevelika zauzetost ili nedostatak vremena ispitanika (11 %). Razlozi neizlaska na izbole tek su se neznatno promijenili u odnosu na 2014.

Razlozi za neizlazak na izbole mogu se svrstati u četiri široke kategorije. U prvoj kategoriji su **ispitanici koji imaju negativan stav prema politici**, među ostalim oni koji nemaju povjerenja u politiku ili su nezadovoljni njome, oni koji nisu zainteresirani za politiku i oni koji rijetko ili nikad ne glasuju. U drugu kategoriju spadaju osobe koje kao razlog navode **neobaviještenost**, uključujući ispitanike koji su izjavili da ne znaju mnogo o EU-u, Europskom parlamentu ili izborima za Europski parlament. Treća kategorija odnosi se na ispitanike koji su izjavili da njihov glas nema nikakav utjecaj ili one koji smatraju „**da je glasovanje beskorisno**“. Četvrta kategorija obuhvaća one koji nisu glasovali iz **tehničkih razloga**, koji se u okviru institucijske komunikacijske strategije Europske parlamenta smatraju neglasačima za koje još postoji mogućnost da će glasovati. To uključuje i osobe koje su bile prezauzete, nalazile se izvan svog boravišta ili bile bolesne.

Ispitanici u zemljama s najvišim stopama neizlaska na izbole najčešće daju odgovore povezane s negativnim stavom prema politici. Najčešći razlog neizlaska birača u Bugarskoj, Portugalu i Slovačkoj je nepovjerenje u politiku ili nezadovoljstvo politikom, a u Sloveniji, Hrvatskoj i Češkoj nezainteresiranost za politiku.

Tek polovica ispitanika sjeća se poruka u kojima ih se pozivalo da glasuju

Ukupno 44 % europskih građana sjeća se da je vidjelo ili čulo poruke Europskog parlamenta u kojima ih se poziva da glasuju na izborima za Europski parlament. Udio takvih građana po zemljama kretao se od 24 % u Bugarskoj do 85 % u Nizozemskoj. **Poruka su se najčešće sjećali ispitanici koji su glasovali na izborima** (50 %), no u razmjeru velikom udjelu sjećali su ih se i neglasači (39 %). To pokazuje da je veći broj Europljana uistinu video i čuo poruke iz institucijske kampanje Parlamenta i da su one u mnogim slučajevima utjecale na njihovo sudjelovanje na izborima.

Brexit je imao određeni utjecaj na ponašanje birača, iako je taj utjecaj varirao od zemlje do zemlje

Tek nešto manje od četvrtine Europljana (22 %) izjavilo je da su medijsko izvještavanje i rasprave o Brexitu barem „u određenoj mjeri“ imali utjecaj na njihovu odluku o tome hoće li glasovati ili ne. U Ujedinjenoj Kraljevini tek nešto više od polovice ispitanika izjavilo je da je Brexit utjecao na njihovu odluku o tome hoće li glasovati (52 %), dok je njihov udio u Irskoj bio 38 %, a u Austriji 32 %. Međutim, u Latviji, Francuskoj, Švedskoj i Estoniji manje od 10 % njih kaže da je Brexit imao utjecaj na njihovu odluku.

Analiza pokazuje da su medijsko izvještavanje i rasprave o Brexitu više **potaknuli građane da glasuju** nego da ne glasuju.

Sve pozitivnije stajalište o demokraciji u EU-u

Anketa pokazuje **povećanje zadovoljstva građana nizom aspekata demokracije** u EU-u od rujna 2018., čime je pojačan dojam da se povećani izlaz birača može zahvaliti snažnim demokratskim vrijednostima. Europljani su najzadovoljniji slobodnim i poštenim izborima (75 % veoma ili prilično zadovoljnih ispitanika, +5 postotnih bodova), slobodom govora (74 %, +5 postotnih bodova) i poštivanjem temeljnih prava (73 %, +8 postotnih bodova). Najmanje su zadovoljni borbom protiv lažnih informacija (48 %, +8 postotnih bodova) i borbom protiv korupcije (43 %, +7 postotnih bodova).

Ako se promatraju kombinirani rezultati za različite aspekte demokracije obuhvaćene anketom, ispitanici su najzadovoljniji u Irskoj, Danskoj, Portugalu i Poljskoj. Najmanje zadovoljni različitim aspektima demokracije bili su ispitanici iz Bugarske, Hrvatske, Slovačke, Francuske i Češke.

Sve više Europljana smatra da je njihov glas bitan u EU-u

Više od polovice Europljana (56 %) slaže se da je njihov glas bitan u EU-u, što je porast od 7 postotnih bodova u odnosu na veljaču i ožujak 2019. te **najpozitivniji rezultat** otkad im je pitanje o tome prvi put postavljeno 2002. Iako taj rezultat potvrđuje prethodna istraživanja prema kojem je vrhunac u pogledu tog pokazatelja dostignut za vrijeme europskih izbora, on odražava i dugoročni rast tijekom posljednjih 10 godina.

Ispitanici u Švedskoj, Danskoj, Nizozemskoj i Njemačkoj najčešće su izjavljivali da je njihov glasan bitan u EU-u (75 %), dok ih je najmanji broj to smatrao u Latviji, Grčkoj i Estoniji. Veliko povećanje broja ispitanika koji smatraju da je njihov glas bitan zabilježeno je u Rumunjskoj, Češkoj, Poljskoj, Italiji i Belgiji.

Postoji veza između stava pojedinca da je njegov glas bitan u EU-u i glasovanja na izborima za Europski parlament te u odnosu na 2014. profil birača sada obuhvaća više građana koji drže da je njihov glas bitan; to pokazuje **da su danas glasači kao skupina samouvjereniji, osnaženiji i angažirani**. Međudjelovanje tih dvaju elemenata vjerojatno će imati pozitivni povratni učinak te će se zahvaljujući stavu pojedinca da i njegov glas doprinosi rezultatu povećati izlaznost, što će pak dodatno učvrstiti taj stav.

Potpore članstvu u EU-u i dalje je na povijesno visokoj razini

Približno šest od deset Europljana (59 %) smatra da je članstvo njihovih zemalja u EU-u dobra stvar. Ta razina potpore nepromijenjena je od veljača i ožujke 2019., no blago je pala s povijesno visoke razine zabilježene u rujnu 2018. (62 %). Međutim, **dugoročni trend pozitivan je** od 2011., a posebno od jeseni 2014., nakon ondašnjih europskih izbora.

Ispitanici najčešće imaju pozitivno mišljenje o članstvu u EU-u u Luksemburgu, Irskoj, Njemačkoj i Nizozemskoj, dok je to mišljenje na najnižim razinama u Češkoj, Italiji, Grčkoj, Hrvatskoj, Slovačkoj i Ujedinjenoj Kraljevini. Mlađi ispitanici s većim visokoškolskim obrazovanjem u načelu imaju najpozitivnije mišljenje o članstvu u EU-u.

Na razini svih 28 država članica EU-a više od dvije trećine ispitanika (68 %) smatra da je njihova zemlja imala korist od članstva, što je **najbolji rezultat na razini cijelog EU-a od 1983.** Tog je mišljenja većina ispitanika u svim državama članicama osim u Italiji.

Članstvo u EU-u smatra se korisnim zbog četiri glavna razloga: pojačane suradnje među državama članicama (34 %), očuvanja mira i sigurnosti (također 34 %), doprinosa gospodarskom rastu (31 %) i nove mogućnosti zapošljavanja (također 31 %).

Ta pozitivna mišljenja o EU-u bila su najvažnija za odaziv birača na izborima za Europski parlament. Kao što smo vidjeli, pozitivno mišljenje o EU-u dobilo je na važnosti kao razlog za glasovanje, a jednom od najvećih koristi od EU-a smatra se njegov **doprinos gospodarskom rastu** – to je i glavna tema zbog koje su građani glasovali na izborima.

Metodologija i prikaz podataka

Poslijeeizbornu anketu Eurobarometra za 2019. proveo je Kantar na zahtjev Europskog parlamenta. Terenski rad obavljen je od 7. do 26. lipnja 2019. u svih 28 država članica EU-a. Održani su pojedinačni intervju s 27 464 ispitanika koji su predstavljali reprezentativni uzorak opće populacije starije od 15 godina⁴.

Uz postupak ponderiranja koji se zasniva na sociodemografskim varijablama odgovori na većinu pitanja iz ove poslijeeizborne ankete ponderirani su prema rezultatima posljednjih europskih izbora 2019. Ponderiranjem se ispravljaju sva odstupanja u uzorku kako bi ga se uskladilo s promatranom izlaznošću i rezultatima stranaka na nacionalnoj razini. Tako se ponderira jamči da naši nacionalni uzorci točno odražavaju biračke trendove na europskim izborima 2019.

Cjelovito izvješće, uključujući nacionalne informativne članke, priloge s podacima i detaljne rezultate možete pronaći na internetskoj stranici <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/hr/be-heard/eurobarometer/>.

⁴ Od toga je 26 971 ispitanik imao pravo glasa; u 25 država članica EU-a to se odnosilo na osobe starije od 18 godina, u Austriji i na Malti na one starije od 16 godina te u Grčkoj na one starije od 17 godina. Neka pitanja postavljena su cjelokupnom uzorku od 27 464 ispitanika starijih od 15 godina.